

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного факультету
Олефіренко Т.О.
(підпис)
«31» серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

«Психологія конфлікту»

освітнього рівня бакалавр
(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 Психологія
(код і назва спеціальності)

ОПП Практична психологія

Шифр за навчальним планом СВ03

Київ 2022

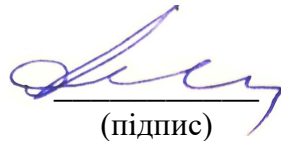
Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Психологія конфлікту», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова

Розробник: **Ортікова Н.В.**, доцент кафедри практичної психології, доктор філософії (PhD) у галузі психології.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології

“30” серпня 2022 року, протокол № 2

Завідувач кафедри

(підпис)

Митник О.Я.

1. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань <i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>	Кількість кредитів - 3		Методи навчання Пояснювально-ілюстративні методи.
Спеціальність <i>053 Практична психологія</i>	Загальна кількість годин - 90		Інтерактивні методи: мікровикладання, емпатії, інциденту
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній ступінь: <i>Бакалавр</i>	Лекції:		Рольовий тренінг. Розв'язування психологічних завдань.
	16 год.	6 год.	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Вибіркова	6 год. сем.	4 год. сем. 4 год. пр.	
	Лабораторні:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3-й,4-й курс	12 год.		Форми поточного контролю: МКР, ІНДЗ
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 6-й,7-й	Самостійна робота:		
	56 год.	76 год.	
Тижневе навантаження (год.) 4 год.- аудиторне: 4 год.- самостійна робота			Форма підсумкового контролю: <i>екзамен</i>
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - українська	40%:60%	18%:82%	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стратегії вирішення конфліктів, надання психологічної допомоги у вирішенні конфліктних та стресових ситуаціях, які виникають у професійній діяльності психолога.

Міждисциплінарні зв'язки.

Зміст курсу «Психологія конфлікту» тісно пов'язаний із такими дисциплінами як: «Соціальна психологія», «Психологічне консультування», «Основи психокорекції».

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія конфлікту» є забезпечення системи психологічних знань з природи конфліктів, особливостей їх протікання, різновидів, формування навичок розв'язання конфліктів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія конфліктів» є:

- засвоєння здобувачами теоретичних підходів до інтерпретації конфліктів;
- розуміння інваріантних ознак конфлікту, його проблемного поля, структури і динамічних характеристик;
- засвоєння знань про види конфліктів, методи вивчення конфліктів в психологічній традиції;
- оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками з розв'язання конфліктів.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

Результати навчання	Компетентності
<p>ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.</p> <p>ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p>	<p>ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;</p> <p>ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ФК15. Здатність організувати власну діяльність і конструктивну взаємодію між психологом та клієнтами та останніх між собою, управляти дискусією</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС: 90

ГОДИН.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Семінарські	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Семінарські	СРС
Змістовий модуль 1. Загальна теорія конфлікту											
1	Тема 1. Конфлікт: загальна характеристика	5	2	2	2	7	2	1		1	9
2	Тема 2. Історичний нарис підходів до вивчення конфлікту	3	2			7					10
3	Тема 3. Класифікація та динаміка розвитку конфлікту	4	2		2	6	2	1		1	9
4	Тема 4. Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти	4	2		2	6	1		1		10
5	МКР №1					2					
	Разом за змістовим модулем 1:	16	8	2	6	28	5	2	1	2	38
Змістовий модуль 2. Практичні основи управління конфліктами											
6	Тема 5. Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів в організаціях	3	2	2	2	7	2	1		1	10
7	Тема 6. Розв'язання та вирішення конфліктів	5	2		2	6	2	1	1		9
8	Тема 7. Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги	5	2		2	6	2	1	1		9
9	Тема 8. Посередництво у вирішенні конфліктів Медіація.	5	2	2		7	3	1	1	1	10
10	МКР №2					2					
	Разом за змістовим модулем 2:	18	8	4	6	28	9	4	3	2	38
	Разом:	34	16	6	12	56	14	6	4	4	76

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Змістовий модуль I. Загальна теорія конфлікту	16	8
1.1	<p>Тема 1. Конфлікт: загальна характеристика</p> <p>Поняття «конфлікт» як широке коло різнорівневих явищ. Об'єкт, предмет, основні завдання психології конфлікту. Ознаки конфлікту. Класифікація конфліктних явищ. Структурні характеристики конфлікту – сторони, умови, об'єкт, предмет, дії учасників, результат конфлікту. Конфлікт і суперечка. Спір і суперечка: відмінне та спільне. Конфліктна / конфліктогенна ситуація та конфлікт. Конфліктна ситуація та інцидент як передумови виникнення конфлікту. Типові причини виникнення конфліктів. Функції конфліктів. Теорії механізмів виникнення конфліктів (за формулами «А», «Б», «В»).</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2,3,4,5,7,9,10,11,12,13,14]; • <i>допоміжні:</i> [16,18,20,26]; • <i>інформаційні джерела:</i> [34,35,36] 	5	2
1.2	<p>Тема 2. Історичний нарис підходів до вивчення конфлікту</p> <p>Філософсько-соціологічна традиція вивчення конфлікту (Р. Дарендорф і Л. Козер: початок конфліктології. Функціональна модель організації суспільства. Ідеї Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, Т. Парсонса. З. Фрейд: конфлікт як постійний елемент душевного життя. К. Хорні: «Наші внутрішні конфлікти». Е. Еріксон: новий погляд на конфлікти. Дослідження М. Дойча: конфлікт як форма відповіді на конкурентну ситуацію (сутність теорії конкуренції та кооперації). Конфлікт як інтрапсихічний феномен в психодинамічних підходах. Стадії психосоціального розвитку і конфлікт. Конфлікт в ситуаційних підходах. Ситуаційний підхід до вивчення міжгрупових конфліктів і експерименти М. Шерифа. Конфлікт в когнітивістських підходах. Інтерпретація конфлікту К. Левінім. Суб'єктивна оцінка ситуації як основа конфлікту. Сучасні підходи до конфліктів.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2,3,4,5,7,9,10,11,12,13,14]; • <i>допоміжні:</i> [16,18,20,26]; • <i>інформаційні джерела:</i> [34,35,36] 	3	2

1.3	<p>Тема 3. Класифікація та динаміка розвитку конфліктів. Класифікація конфліктів. Конфліктогени та їх класифікація. Динамічна модель розвитку конфлікту. Основні етапи й фази розвитку конфлікту. Ескалація конфлікту. Реверсія конфлікту. Форми, результативні критерії завершення конфліктів. Умови й фактори продуктивного завершення конфліктів. Циклічність конфлікту. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2,3,4,5,7,9,10,11,12,13,14]; • <i>допоміжні:</i> [16,18,20,26]; • <i>інформаційні джерела:</i> [34,35,36] 	4	2
1.4	<p>Тема 4. Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти Основні підходи до визначення змісту внутрішньоособистісного конфлікту. Типологія внутрішньоособистісних конфліктів. Генезис та психологічні наслідки внутрішньоособистісних конфліктів. Стратегії та способи вирішення внутрішньоособистісних конфліктів. Загальна характеристика міжособистісного конфлікту, його особливості, різновиди. Концепція Г. Зіммеля про внутрішньогрупові конфлікти. Внутрішньогрупові конфлікти (Л. Козер, К. Левін, М. Дойч). Міжгрупові конфлікти. Методи взаємодії в конфлікті. Визначення стилів поведінки особистості в конфлікті. Реакція людини на конфлікт та вибір стратегії поведінки в конфлікті: «відхід» від конфлікту, «боротьба», погодження, компроміс, співпраця. Аналіз позитивних і негативних сторін втечі, пристосування, боротьби, компромісу та співробітництва. Сітка стилів поведінки особистості в конфлікті К. Томаса та Р. Кілмена. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні:</i> [2,3,4,5,7,9,10,11,12,13,14]; • <i>допоміжні:</i> [16,17,18,20,21,22,24,25,26,31,33]; • <i>інформаційні джерела:</i> [34,35,36] 	4	2
2.	<p>Змістовий модуль II. Практичні основи управління конфліктами</p>	18	8
2.1	<p>Тема 5. Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів в організаціях Методи дослідження конфліктів. Сутність управління конфліктом і його діагностика. Поняття «управління конфліктом». Технологія діагностики конфлікту. Картографічний аналіз конфлікту. Зміст процесу управління конфліктами (прогнозування, попередження і стимулювання, регулювання, розв'язання). Технології регулювання конфліктів (інформаційні, комунікативні, соціально-психологічні, організаційні). Принципи, методи та алгоритм</p>	3	2

2.2	<p>управління конфліктом. Толерантність. Управління власними емоціями, агресивністю конфліктів. Інструменти та технології профілактики й запобігання конфліктам. Культура спілкування та поведінки як психологічний чинник профілактики конфліктів.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [2,3,4,5,6,7,9,10,11,12,13,14,15]; • <i>допоміжні</i>: [16,17,23,26,27,28,29,32,33]; • <i>інформаційні джерела</i>: [34,35,36] 	5	2
2.3	<p>Тема 6. Розв'язання та вирішення конфліктів.</p> <p>Умови та сутність процесу розв'язання конфлікту. Правила розв'язання конфліктів. Типові помилки під час розв'язання конфліктів. Технологія розв'язання конфлікту. Способи розв'язання конфлікту. Раціонально-інтуїтивна модель оволодіння конфліктною ситуацією (за Дж. Гр. Скотт). Техніки під час корекції конфліктної поведінки. Соціально-психологічний тренінг як метод профілактики, корекції та розв'язання конфліктів.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [1,2,3,5,6,7,8,10,11,12,13,14]; • <i>допоміжні</i>: [16,17,19,21,25,26,31,33]; • <i>інформаційні джерела</i>: [34,35,36] <p>Тема 7. Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги.</p>	5	2
2.4	<p>Переговори як універсальний спосіб розв'язання конфліктів. Стадії, фази та умови переговорного процесу. Метод «принципових переговорів» Р. Фішера і У. Юрі. Моделі поведінки особистості у переговорах. Технології стратегій і тактик в переговорному процесі. Маніпулятивні технології в переговорному процесі та протидія ним. Конструктивна спрямованість спілкування та переговорний процес.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [1,8,10,11,12,13,14]; • <i>допоміжні</i>: [17,19,22,26,30,32,33]; • <i>інформаційні джерела</i>: [34,35,36] <p>Тема 8. Посередництво у вирішенні конфліктів. Медіація.</p> <p>Виникнення медіації. Історія виникнення та розвитку інституту медіації. Сучасний розвиток медіації. Особистість медіатора, принципи роботи служби медіації на сучасному етапі. Правила роботи медіатора. Помилки в роботі медіатора. Процедура фасилітації як процедури примирення. Вимоги до особистості фасилітатора. Правила фасилітації.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>основні</i>: [2,3,10,12,15]; • <i>допоміжні</i>: [21,22,25,26,29]; • <i>інформаційні джерела</i>: [34,35,36] 	5	2

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Змістовий модуль 1. Загальна теорія конфлікту

Семінарське заняття 1 (до теми 1). *Конфлікт: загальна характеристика (2 год).*

1. Інтерпретація поняття «конфлікт в буденному житті і в науці». Конфлікт як широке коло різнорівневих явищ.
2. Ознаки конфлікту.
3. Класифікація конфліктних явищ.
4. Конфлікт як об'єкт дослідження в різних наукових дисциплінах.
5. Сприйняття ситуації, її інтерпретація та визначення.
6. Визначення ситуації як конфліктної.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [2,3,7,8,9,11,12,13,14];
- *допоміжні:* [16,18,20,22,23,26];
- *інформаційні джерела:* [34,35,36]

Лабораторне 1 (до теми 1). *Конфлікт: загальна характеристика (2 год).*

1. Проаналізувати запропоновані ситуації (пропонується 10 ситуацій).
2. Визначити до якої з трьох формул «А», «Б», «В» конфліктів належить ситуація.
3. Описати кроки розв'язання кожної ситуації.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні:* [2,3,7,8,9,11,12,13,14];
- *допоміжні:* [16,18,20,22,23,26];
- *інформаційні джерела:* [34,35,36]

Лабораторне 2 (до теми 3). *Класифікація та динаміка розвитку конфлікту (2 год).*

1. Розкрити наступні види конфліктів: конструктивні та деструктивні, емоційні та ділові, глобальні та локальні, гострі та хронічні, короткочасні та тривалі.
2. Охарактеризувати конфлікт взаємин; інформаційний конфлікт; конфлікт цінностей; конфлікт інтересів; конфлікт структурний.
3. Навести приклад конфлікту, свідком якого вам довелося бути, описати стадії його розвитку за такою схемою:
 - передконфліктна ситуація (латентний період);
 - інцидент;
 - ескалація;
 - кульмінація;
 - завершення конфлікту;
 - постконфліктна ситуація.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [1,2,4,7,8,9,10,11,12,13,14];
- *допоміжні*: [16,18,20,22,23,26];
- *інформаційні джерела*: [34,35,36]

Лабораторне 3 (до теми 4). Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти (2 год).

1. Описати форми прояву внутрішньоособистісних конфліктів.
2. Навести приклади внутрішньоособистісних конфліктів.
3. Навести приклади міжособистісних конфліктів.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [2,3,5,7,8,9,10,11,12,13,14];
- *допоміжні*: [16,18,20,21,22,23,25,26,31,32,33];
- *інформаційні джерела*: [34,35,36]

Змістовий модуль II. Практичні основи управління конфліктами

Семінарське заняття 2 (до теми 5). Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів в організаціях (2 год).

1. Методи вивчення конфліктності особистості.
2. Особливості застосування методу спостереження під час вивчення конфліктів.
3. Особливості застосування методу опитування під час вивчення конфліктів.
4. Психодіагностика конфлікту.
5. Психопрофілактичні заходи з попередження та подолання конфліктів в організаціях.

Рекомендовані інформаційні джерела

- *основні*: [1,2,3,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15];
- *допоміжні*: [16,19,22,23,25,26,27,28,29,31,32,33];
- *інформаційні джерела*: [34,35,36]

Лабораторне 4 (до теми 5). Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів в організаціях (2 год).

1. Зробити картографічний аналіз конфлікту у такій ситуації:
«Співробітниця Вашого відділу висловлює своїй колезі претензії з приводу численних і часто повторюваних помилок у роботі. Та, в свою чергу, сприймає висловлювані претензії як образу, внаслідок чого між ними виник конфлікт на підставі протилежних думок з цього приводу».
2. Визначити алгоритм діяльності керівника з управління конфліктною ситуацією в такому прикладі:
«Ви – керівник відділу, в якому є «одиниця», яка стала «баластом» для колективу. Практично забезпечити роботою цю людину неможливо, а звільнити – немає юридичних підстав. Вона негативно впливає на

працівників, особливо на молодь. У колективі створюється атмосфера бездіяльності, виникають конфлікти. Розробити покроковий план дій щодо підвищення культури спілкування та поведінки як психологічного чинника профілактики конфліктів».

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1,2,3,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15];
- **допоміжні:** [16,19,22,23,25,26,27,28,29,31,32,33];
- **інформаційні джерела:** [34,35,36]

Лабораторне 5 (до теми 6). Розв'язання та вирішення конфліктів (2 год).

1. Навести приклади застосування проблемно-орієнтованого консультування у вирішенні конфліктів.
2. Навести приклади застосування особистісно-орієнтованого консультування у вирішенні конфліктів.
3. Навести приклади застосування рішення-орієнтованого консультування у вирішенні конфліктів.
4. Навести приклади методів і методик розв'язання та вирішення конфліктів.
5. На кожне агресивне твердження (запитання) (перелік надається викладачем) підібрати відповідно один із семи прийомів відповідей на агресію: 1. УПС (фіксація збентеження) 2. "Бузковий туман". 3. Я-висловлювання. 4. Ви-посилання (персоналізація відповідальності). 5. Вам важливо (фіксація причини звернення), щоб. 6. Мені приємно. 7. "Ширма" (фіксація параметрів іміджу).

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1,2,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15];
- **допоміжні:** [16,17,19,22,23,25,26,32,33];
- **інформаційні джерела:** [34,35,36]

Лабораторне 6 (до теми 7). Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги (2 год).

1. Скласти орієнтовний перелік питань, які на вашу думку, доцільно використовувати під час проведення переговорів, і які вплинуть на їх ефективність.
2. Навести до 10 прикладів конструктивного погодження із співрозмовником.
3. Навести прийоми ефективного слухання співрозмовника і особливості їх застосування.
4. Навесети стратегії і тактики ефективних переговорів і особливості їх застосування.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [1,8,10,11,12,13,14];
- **допоміжні:** [17,19,22,26,30,32,33];
- **інформаційні джерела:** [34,35,36]

Семінарське заняття 3 (до теми 8). Посередництво у вирішенні конфліктів. Медіація. (2 год).

1. Своєрідність посередництва в різних сферах життя: міжнародні конфлікти, трудові спори, сімейні конфлікти тощо.
2. Процедура фасилітації як процедури примирення.
3. Правила фасилітації.
4. Особливості застосування прямої та непрямой медіації.
5. Особливості проведення сімейної медіації.

Рекомендовані інформаційні джерела

- **основні:** [2,3,10,12,15];
- **допоміжні:** [21,22,25,26,29];
- **інформаційні джерела:** [34,35,36]

4.3 Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Складання структури конфлікту в сучасній науці. Підбір висловів відомих вчених-психологів про природу конфлікту	Доповідь на сем.з.№1
2.	Складання плану проведення соціально-психологічного тренінгу з метою профілактики, корекції та розв'язання конфліктів.	Доповідь на сем.з.№2
3.	Наведіть по 2 приклади ситуацій, що відповідають кожній із трьох формул конфлікту («А», «Б», «В»).	Презентація на лаб.з.№1
4.	Складання рекомендацій для педагогів щодо поведінки на різних етапах розвитку конфлікту в школі, враховуючи динаміку та механізми вирішення конкретного конфлікту	Доповідь на лаб.з.№2
5.	Складання програми діагностики внутрішніх конфліктів особистості.	Презентація на лаб.з. №3
6.	Розробка програми подолання конфліктних ситуацій для керівників освітніх організацій.	Презентація на лаб.з.№4
7.	Розробка рекомендацій для правильного аналізу конфлікту в установі та вибору правильної стратегії поведінки у конфліктній ситуації.	Презентація на лаб.з.№5
8.	Складання програми дій медіаторів (за матеріалами вивчення різних типів конфліктів).	Презентація на сем.з.№3
9.	Аналіз технологій вирішення конфліктів в освітніх організаціях.	Презентація ІНДЗ на лаб.з.№6
10.	Складання словника конфліктологічних термінів.	Робочий зошит

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Доповіді, презентації студентів на практичних і лабораторних заняттях, виконання ІНДЗ, двох МКР.

Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, конспектування першоджерел, ведення психологічних тематичних словників, написання рефератів, презентацій, доповідей

Завдання до модульної контрольної роботи (тестові завдання).

Модульна контрольна робота № 1

1. Агресивні дії індивіда, спрямовані на самого себе це:
а) аутоагресія; б) агресія; в) презирство.
2. Американський психолог, представник такого напрямку дослідження конфліктів в сучасній зарубіжній психології, як «теорія організаційних систем», - це
а) Томас К.; б) А.С. Кармина; в) Дойч М.
3. У системно-ситуаційному аналізі конфліктів в якості одиниці аналізу використовується
а) конфліктна ситуація; б) конфліктогени; в) причини.
4. У сучасній вітчизняній психології конфлікту виділяють три основних підходи до розгляду сутності даного явища –
а) організаційний, діяльнісний і особистісний; б) організаційний , управлінський, особистісний; в) координаційний, діяльнісний і особистісний.

5. Вид класифікації, в основу якої покладено менш істотна ознака конфлікту, ніж тип, називається: а) систематикою; б) типологією; в) таксономією.
6. Вид класифікації, в основі якої лежить істотна ознака конфлікту, називається
а) типологією; б) таксономією; в) систематикою.
7. Вид класифікації, що представляє собою теорію класифікації і систематизації групи об'єктів, що має звичайно ієрархічну будову, називається
а) таксономією; б) систематикою; в) типологією.
8. Вид участі третьої сторони в конфлікті, що полягає в конструктивному обговоренні проблеми, в ході якого остаточне рішення залишається за опонентами, - відноситься до поняття: а) «Посередник»; б) «Опонент»; в) «Помічник».
9. Вид участі третьої сторони в конфлікті, що полягає в удосконаленні процесу обговорення проблеми, організації зустрічей і переговорів, а також невтручання в полеміку з приводу змісту проблеми та прийняття остаточного рішення, - відноситься до поняття:
а) «Помічник»; б) «Посередник»; в) «Опонент».
10. Вид участі третьої сторони в конфлікті, при якому роль медіатора полягає в тому, щоб своєю присутністю в зоні конфлікту стримувати сторони від порушення раніше досягнутих домовленостей або взаємної агресії, - відноситься до поняття:
а) «Спостерігач»; б) «Посередник»; в) «Третейський суддя».
11. Вид участі третьої сторони, найбільш авторитарної за своїми повноваженнями, в конфлікті, який полягає в прийнятті нею рішення, обов'язкового для опонентів, - відноситься до поняття:
а) «Третейський суддя»; б) «Спостерігач»; в) «Посередник».
12. Вплив індивідуально-психологічних особливостей учасників конфлікту на його виникнення, розвиток і завершення відносяться до причин конфлікту а) особистісних; б) соціально-психологічних; в) внутрішньоособистісних.
13. Вплив безпосередньої взаємодії людей, фактора їх включеності в соціальні групи відносяться до причин конфліктів:
а) соціально-психологічних; б) особистісних; в) внутрішньоособистісних.

14. Внутрішньоособистісні конфлікти, посилюючі роздвоєння особистості, називаються:
а) деструктивними; б) стимулюючими; в) адаптивними.
15. Внутрішньоособистісний конфлікт, який характеризується максимальним розвитком конфліктуючих і мінімальними особистісними витратами на його вирішення, називається:
а) конструктивним; б) деструктивним; в) адаптивним.
16. Вплив на конфлікт, в результаті якого ліквідуються основні його структурні елементи, називається:
а) усуненням конфлікту; б) розгортанням конфлікту; в) звуженням конфлікту.
17. Виникнення у відносинах сторін нового, більш значимого протиріччя і зміна при цьому об'єкту конфлікту, називається:
а) переростанням в інший конфлікт; б) усуненням конфлікту; в) звуженням конфлікту.
18. Вперше в психології конфлікту понятійна схема його опису була запропонована:
а) Л. А. Петровською; б) А.Я.Анцуповим, в) Н.В.Гришиною.
19. Тимчасове припинення протидії при збереженні основних ознак конфлікту: протиріччя і напружених відносин, - називається:
а) загасанням; б) розгортанням; в) усуненням.
20. З перерахованого: 1) антипатія; 2) міжгруповая ворожість; 3) об'єктивний конфлікт інтересів; 4) агресивність; 5) внутрішньогруповий фаворитизм - до основних механізмів виникнення міжгрупових конфліктів відносяться :
а) 2, 3, 5; б) 3, 4, 5; в) 1,3, 5.

Модульна контрольна робота № 2

1. З перерахованого: 1) виникнення передконфліктної ситуації; 2) інцидент; 3) ескалація конфлікту; 4) усвідомлення конфліктної ситуації суб'єктами взаємодії; 5) збалансоване протидія; 6) завершення конфлікту - до етапів відкритого періоду (власне конфлікт) відносяться:
а) 2, 3, 5, 6; б) 3,4,5,6; в) 1, 2,3,6.
2. З перерахованого: 1) мотиви; 2) переживання; 3) цінності; 4) погляди; 5) самооцінка - до основним структурам внутрішнього світу особистості відносяться
а) 1, 3, 5; б) 2,3,5; в) 1, 4,5.

3. Виклад основних завдань, методологічних передумов і гіпотез конфлікту із зазначенням правил, процедури та логічної послідовності операцій по перевірці гіпотез називається
а) програмою; б) методологією; в) планом.
4. Індивідуальна або колективна поведінка, спрямована на нанесення фізичної чи психологічної шкоди, збитку, або на знищення іншої людини або групи людей, називається
а) агресією; б) зневагою; в) повагою.
5. Індивідуальні психологічні особливості опонентів, які призводять до того, що вони обирають саме конфліктний, а не який-небудь інший спосіб вирішення протиріччя, відносяться до причин конфліктів
а) групових; б) особистісних; в) об'єктивних.
6. Історія вітчизняної психології конфлікту включає в себе наступну кількість періодів:
а) три; б) два; в) чотири.
7. До етапів предконфлікту із запропонованого списку: 1) виникнення об'єктивної проблемної ситуації; 2) усвідомлення даної ситуації суб'єктами взаємодії; 3) збалансоване протидія; 4) спроби сторін розв'язати об'єктивну проблемну ситуацію неконфліктними способами; 5) виникнення передконфліктної ситуації; 6) інцидент – відносяться:
а) 1, 2, 4, 5; б) 2,3,5; в) 1,3,4,5.
8. Класифікація невротичних конфліктів з урахуванням внутрішніх механізмів їх розвитку розроблена:
а) В.Мясищевим; б) А.Я.Анцуповим; в) Л. А. Петровською.
9. Конфлікт, що виникає на основі морального протиріччя в соціальній сфері або у свідомості окремого індивіда і полягає в зіткненні та протидію сторін, думок, оцінок, ціннісних орієнтацій, які мають виражений моральний компонент, - це конфлікт
а) моральний; б) етичний; в) соціальний.
10. Кооперативна стратегія поведінки опонента в конфлікті, що полягає в орієнтації на спільний пошук рішення, яке задовольняє інтереси всіх сторін, -це
а) співпраця; б) протиборство; в) ухиляння.
11. Міждисциплінарна область наукового дослідження конфліктів різного рівня називається
а) конфліктологією; б) акмеологією; в) психологією.

12. Модульна методика діагностики міжособистісних конфліктів у групі розроблена:

а) А.Я.Анцуповим; б) В.Мясищевим; в) Л. А. Петровською.

13. Найменша, цілісна, неподільна частина конфлікту, що володіє всіма його основними властивостями, називається:

а) конфліктною ситуацією; б) конфліктогеном; в) елементом.

14. Незбалансоване рольова взаємодія двох людей належить до групи причин конфліктів:

а) соціально-психологічних; б) політичних; в) демографічних.

15. Невідповідністю структури організації вимогам діяльності, якою вона займається, викликані причини конфліктів

а) структурно-організаційні; б) особистісно-функціональні; в) функціонально-організаційні.

16. Науковий метод, що полягає в роз'єднанні всієї безлічі об'єктів і подальшого їх об'єднання в групи на основі ознак, - це:

а) класифікація; б) сортування; в) об'єднання.

17. Неповною відповідністю працівника за професійними, моральними та іншими якостями вимогам займаної посади викликані причини конфліктів а) особистісно-функціональні; б) структурно-організаційні; в) функціонально-організаційні.

18. Зі створенням та функціонуванням колективів і груп пов'язані причини конфліктів:

а) організаційно-управлінські; б) структурно-організаційні; в) функціонально-організаційні.

19. Сім'я, для якої характерно тривале існування труднощів, здатних завдати відчутного удару стабільності шлюбу, називається:

а) проблемною; б) конфліктною; в) кризовою.

20. Спеціальний вид діяльності, який полягає в оптимізації за участю третьої сторони процесу знаходження конфліктуючими сторонами рішення проблеми, що дозволяє припинити конфлікт, називається:

а) медіацією; б) психологічним захистом; в) усуненням.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Форма підсумкового контролю – екзамен

Питання до екзамену

1. Опишіть основний зміст, структуру та функціональну роль своєї професійної діяльності. Які конфліктні поля суперечностей ви бачите в ній та які

профілактичні заходи готові застосувати з метою профілактики конфліктів?

2. Позитивні (конструктивні) та негативні (деструктивні) функції конфліктів.

3. Опишіть стратегії вирішення конфліктних ситуацій. Як методики дають можливість з'ясувати сутність схильності особистості до певної стратегії?

4. Основні причини професійних конфліктів та шляхи їх рішення.

5. Опишіть своє бачення того, як впливають сімейні взаємини на характери членів сім'ї та на подальші стосунки особистості між людьми в колективі.

6. Як можна працювати з партнерами без конфліктів?

7. Що ви могли б запропонувати такого, що сприятиме безконфліктному спілкуванню?

8. Як створити довірливу атмосферу під час переговорів? Які питання доцільно ставити співрозмовникові?

9. Розкрийте суть конфлікту як соціально-політичного феномену.

10. Проаналізуйте західні та вітчизняні теорії конфлікту.

11. Розкрийте суть поняття "типологія конфліктів".

12. Охарактеризуйте "політичний конфлікт" як феномен.

13. Розкрийте суть проблеми "Конфліктні поля суперечностей політичної системи України".

14. Зробіть аналіз проблеми: "Чи є причини для виникнення конфліктних ситуацій нині в Україні?" Перелічіть найвагомші причини і проаналізуйте одну з конфліктних ситуацій політичного спрямування.

15. Конфлікти, їх місце в житті людини.

16. Особистісні передумови та чинники виникнення міжособистісних конфліктів.

17. Конфлікт як вид критичних ситуацій. 18. Стили поведінки в конфліктній ситуації.

19. Охарактеризуйте проблемні ситуації в системі міжконфесійних відносин в Україні.

20. Переговори як форма розв'язання конфлікту (розкрийте суть).

21. Охарактеризуйте суть і причини міжконфесійних конфліктів в Україні. Запропонуйте свої способи їх розв'язання.

22. Охарактеризуйте суть і причини можливих міжнаціональних конфліктів на теренах сучасної України.

23. Дайте аналіз внутрішньоособистісних конфліктів державного службовця або приватної особи, розкрийте причини їх проявів у процесі життєтворчості.

24. Причини виникнення конфліктів у сім'ї (ваше бачення).
25. Перерахуйте і проаналізуйте пропозиції щодо стримування корупції та запобігання виникненню конфлікту інтересів.
26. Назвіть причини конфліктів у системі відносин “державний службовець, управлінець і проблемна ситуація”.
27. Проаналізуйте партнерські стосунки у системі відносин “державний службовець і громадянин”.
28. Зробіть аналіз і типологію конфліктогенів як чинників конфліктів.
29. Перерахуйте і проаналізуйте причини міжособистісних конфліктів.
30. Що слід розуміти під стресом? Перша допомога в гострій стресовій ситуації.
- 31.Що слід розуміти під поняттям “методи управління конфліктом”?
- 32.Назвіть основні “дисфункціональні наслідки конфліктів”.
33. Опишіть зразки важливих проблем “ділової бесіди” державного службовця з відвідувачем.
34. Прийоми спілкування, що сприяють зближенню й досягненню порозуміння (стисла характеристика).
35. Назвіть “12 правил довіри людини до чиновника”, про які повинен знати чиновник будь-якої ланки.
36. Опишіть роль особистості керівника в профілактиці конфліктів. Перерахуйте основні напрямки профілактики.
37. Перерахуйте і зробіть аналіз типології конфліктних особистостей.
38. Назвіть основні правила спілкування з конфліктною особистістю.
39. Розкрийте й опишіть технологію розв’язання конфліктів. За власним вибором опишіть один із типів конфлікту (політичні, соціальні, міжнаціональні...).
40. Перерахуйте пропозиції щодо регламентації поведінки конфліктуючих сторін і посередника.
41. Проаналізуйте й опишіть роль медіатора у розв’язанні конфліктів.
42. Проаналізуйте й опишіть причини та суть конфліктів в освітніх організаціях.
43. Проаналізуйте проблему: “Бюрократія — фактор конфліктності й порядку в суспільстві”.
44. Що слід розуміти під проблемою — “Зміни ціннісних орієнтацій молоді в перехідний період в Україні”?
45. Розкрийте суть конфліктологічної проблеми «батьки й діти».
- 46.Сутність сімейних конфліктів. Шляхи рішення.
- 47.Спілкування, його типи. Культура ділового спілкування. 48.Прийоми активного слухання співрозмовника у процесі спілкування.

49. Бездуховність і конфлікт — взаємозв'язок і шляхи позитивного виходу особистості з цього стану (ваш аналіз і пропозиції з метою подолання цього негативного стану).

50. Імідж управлінця, керівника — чинник попередження конфлікту. Технологія створення іміджу управлінця, особистого іміджу.

5.3. Розрахунок максимальної кількості балів, що присвоюються студентам

Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць до розрахунку	Всього
Робота на лабораторному, семінарському (практичному) занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії, презентація)	3	9	27
ІНДЗ	13	1	13
Модульна контрольна робота	10	2	20
Екзамен			40
максимальна кількість балів			100

5.4. Критерії оцінювання знань студентів

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	А: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	В: 80 – 89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	С: 70 – 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з конспекту) фразами. Відсутня логічна послідовність у викладі навчального матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	D: 65 – 69 б.
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	Е: 60 – 69 б.

Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична картка курсу «Психологія конфліктів» (VII семестр)

Разом: 90 год. Лекції –16 год., семінарські заняття – 6 год., лабораторні заняття –12 год., самостійна робота – 56 год.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Модулі	I модуль						II модуль							
Лекції	2	2	2	2			2	2	2	2				
Дати														
Теоретичні розділи	Загальна теорія конфлікту						Практичні основи управління конфліктами							
Теми лекцій	Т. 1. Конфлікт: загальна характеристика	Т. 2. Історичний нарис підходів до вивчення конфлікту	Т. 3. Класифікація та динаміка розвитку конфлікту	Т. 4. Внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти.			Т. 5. Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів в організаціях	Т. 6. Розв'язання та вирішення конфліктів	Тема 7. Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги	Т. 8. Посередництво у вирішенні конфліктів Медіація.				

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Модулі	I модуль						II модуль							
Лабораторні заняття	2		2	2			2	2	2					
Семінарські заняття	2						2			2				
Дати														
Теми	Т. 1. Конфлікт: загальна характеристика	Т.2.Історичний нарис підходів до вивчення конфлікту	Т. 3. Класифікація та динаміка розвитку конфлікту	Т. 4. Внутрішньособистісні та міжособистісні конфлікти.			Т.5. Психодіагностика, прогнозування та психопрофілактика конфліктів в організаціях	Т. 6. Розв'язання та вирішення конфліктів	Тема 7. Переговори та переговорний процес: психологічні умови та вимоги	Т. 8. Посередництво у вирішенні конфліктів Медіація.				
Модулі	I модуль						II модуль							
Самостійна робота	опрацювання теоретичного матеріалу, індивідуальні завдання, ІНДЗ						опрацювання теоретичного матеріалу, індивідуальні завдання							
Поточний контроль	МКР № 1						МКР № 2							
Підсумковий контроль	ЕКЗАМЕН													

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування. Укладачі: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Герешко. Львів: ПАІС, 2007. 206 с.
2. Березовська Л.І., Юрков О.С. Психологія конфлікту: навч.-метод. посіб. Мукачево: МДУ, 2016. 201 с.
3. Гірник А.М. Основи конфліктології. Київ: Києво-Могилянська академія, 2010. 222 с.
4. Гірник А., Бодро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження. Київ, 2003. 236 с.
5. Гребеньков Г.В., Краснонос Ю.М., Смоктій А.О., Тимченко О.В. Конфліктологія: навч. посібник. Львів: «Магнолія». 2006. 229 с.
6. Грабовська С., Равчина Т. Конфлікти без насильства: посіб. Львів, 2003. 276 с.
7. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту. Київ: Каравела, 2013. 303 с.
8. Конфліктологічна експертиза: теорія і методика. Київ, 1999. 100 с.
9. Котлова Л.О. Психологія конфлікту: курс лекцій : Навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 112 с.
10. Коулман П.Т. Результативний конфлікт.- 2-ге вид. Київ: Наш формат, 2017. 312с.
11. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навч. посіб. Київ: Професіонал, 2007. 416 с.
12. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с.
13. Пірен М.І. Основи конфліктології. Київ, 1998. 238 с.
14. Примуш М.В. Конфліктологія. Навч. посіб. Київ: Професіонал, 2006. 288 с.
15. Управління конфліктами: Конспект лекцій. / М.Г. Геберт. Дніпропетровськ, Дніпропетровська державна фінансова академія, 2008. 230 с.

Допоміжні

16. Анцупов А.Я. Конфликтология в схемах и комментариях. П - СПб.: Питер, 2005. 288 с.
17. Аронсон Э., Уилсон Т., Эйкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. СПб.: Прайм-Еврознак, 2004. 560 с.
18. Білоконенко Л. А. Українськомовний міжособистісний конфлікт (стилістика, моделі комунікації, запобігання) : монографія. 2-е вид., перероб. і допов. Кривий Ріг, 2019. 185 с.

19. Бондарчук О.І., Карамушка Л.М., Нежинська О.О. Психологічні умови попередження та розв'язання конфліктів в освітніх організаціях: спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. НАПН України. Ун-т менедж. освіти. Київ, 2016. 36 с.
20. Гришина Н.В. Психология конфликта. Москва, 2000. 425 с.
21. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 564 с.
22. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб.: Питер, 2001. 395 с.
23. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта: учеб. пособ. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
24. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене Київ: Центр учбової літератури, 2008. 688 с.
25. Омельченко Л.М. Подружній конфлікт у молодій сім'ї: монографія. Київ: НУБіП України, 2014. 250 с.
26. Рашковська І.В. Робочий зошит. Психологія конфлікту. Видавничий Дім «Слово», 2020. 64с.
27. Світлична В.В. Психологія управління і конфліктологія. Харків: ХІБС УБС НБУ, 2014. 54 с.
28. Сінгаєвський І.О., Репіч Т.А. Управління конфліктами. Київ: НУХТ, 2012. 80 с.
29. Сивогракова З. А., Алексеєнко Н. В. Психологія конфліктів. Соціально-психологічний вимір управління конфліктами: Конспект лекції. Харків: УкрДУЗТ, 2020. 52 с.
30. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию или переговоры без поражения. М.: Наука, 1992. 158 с.
31. Хорни К. Ваши внутренние конфликты. М.: Апрель Пресс, ЭКСМО– Пресс, 2000. 558 с.
32. Шейнов В. Психология лидерства, влияние власти. Минск: Харвест, 2008. 656 с.
33. Шейнов В. Скрытое управление человеком (Психология манипулирования). Минск: Издательство АСТ, Харвест, 2006. 816 с.

Інформаційні ресурси:

34. Цифрова бібліотека тематичних текстових збірок. URL: <https://www.twirpx.com>
35. Directory of Open Access Books. URL: <https://www.doabooks.org>
36. Europeana Collections. URL: <https://www.europeana.eu/portal/ru>

